

Consiliul pentru Prevenirea Torturii

Mecanismul Național de Prevenire a Torturii

RAPORT SPECIAL

privind monitorizarea încăperilor de detenție
din sediile instanțelor de judecată,
februarie - noiembrie 2019

**Raportul a fost elaborat de către
Membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii:**

- *Ceslav PANICO,*
- *Svetlana DOLTU,*
- *Oxana GUMENNAIA,*
- *Mihail GORINCIOL.*

Consiliul pentru Prevenirea Torturii (CpPT) a fost instituit la data de **24 octombrie 2016¹** în corespundere cu prevederile Legii nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman).

Scopul CpPT este de a proteja persoanele împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, în calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul Opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (UN OP CAT).

În conformitate cu prevederile art. 30 și 32 din *Legea nr. 52 din 2014 cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsman)*, precum și conform p. 5 din *Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului pentru Prevenirea Torturii*,

Consiliul pentru Prevenirea Torturii poate efectua vizite preventive si de monitorizare neanuntate în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate.

---

¹ Despre activitatea Consiliului pentru Prevenirea Torturii (CpPT), <http://ombudsman.md/consiliul-pentru-prevenirea-torturii/>

I. CONSILIUL PENTRU PREVENIREA TORTURII (CpPT)

În conformitate cu art. 30 din Legea Avocatului Poporului „în scopul protecției persoanelor împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, pe lângă Oficiul Avocatului Poporului se creează Consiliul pentru prevenirea torturii (în continuare – Consiliu) în calitate de mecanism național de prevenire a torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante”.

Consiliul pentru Prevenirea Torturii (CpPT) este instituție colegială cheie în sistemul de prevenire a torturii în Republica Moldova.

Pe tot parcursul mandatului, în vederea exercitării atribuțiilor prevăzute de OP CAT și Legii nr. 52, membrii CpPT își desfășoară activitatea în baza principiilor independenței, imparțialității, obiectivității și confidențialității stabilite pentru Avocatul Poporului, precum și dispun de legitimație de serviciu.

În scopul asigurării protecției persoanelor împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, membrii CpPT își desfășoară activitatea, în special, prin îndeplinirea ***atribuțiilor*** privind:

- Efectuarea sistematică a vizitelor preventive și de monitorizare în locurile unde se află sau se pot afla persoane private de libertate. Scopul vizitelor este de a indentifica problemele sistemice ce împiedică asigurarea protecției persoanelor private de libertate,
- Înaintarea propunerilor/recomandărilor sistemice (administrative, instituționale sau propuneri legislative) instituțiilor de stat/factorilor de decizii, de redresare a situației privind tortura și alte pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante,
- Inițierea și menținerea unui dialog continuu cu instituțiile naționale și internaționale specializate pe protecția și promovarea respectării/apărării drepturilor omului².

Componența Consiliul pentru Prevenirea Torturii:

- Mihail COTOROBAI, Președinte, Jurist, Avocatul Poporului,
- Maia BĂNĂRESCU, Membră, Jurist, Avocatul Poporului pentru drepturile copilului,
- Ceslav PANICO, Membru, Jurist, Institutul de Reforme Penale (IRP),
- Svetlana DOLTU, Membră, Medic, Act For involvement (AFI),
- Oxana GUMENNAIA, Membră, Psiholog, Centrul de informare GENDERDOC-M,
- Mihail GORINCIOI, Membru, Jurist, Promo-LEX,
- Dumitru RUSSU, Membru, Jurist, Institutul pentru Drepturile Omului din Moldova (IDOM).

---

² Raportul anual de activitate al Consiliului pentru Prevenirea Torturii (CpPT) pentru anul 2018, http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/07/Raport-anual-de-activitate-CpPT-2018_Romana.pdf

- *Imixtiunea în activitatea CpPT și a Instituției Avocatului Poporului, ignorarea intenționată de către persoanele cu funcții de răspundere de toate nivelurile a recomandărilor Avocatului Poporului, precum și împiedicarea sub oricare formă a activității Consiliului atrag după sine răspunderea în conformitate cu legislația în vigoare³.*
- *Art. 4 al Protocolului Opțional la Convenția ONU împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (OP CAT)⁴, prevede că fiecare stat-parte va permite efectuarea vizitelor, în conformitate cu prezentul protocol, de către mecanisme (Consiliului în cazul R.Moldovei), în orice loc aflat sub jurisdicția și controlul său, în care persoanele sunt sau ar putea fi private de libertate, fie în baza unui ordin al unei autorități publice sau la cererea acesteia ori acordul tacit al acesteia.*
- *În acest sens, Republica Moldova (instituțiile statului) trebuie să permită și să asigure Consiliului accesul imediat și necondiționat, la orice oră, în locurile unde sunt sau ar putea fi deținute persoane.*

II. PRELIMINARII

1. În perioada februarie – noiembrie 2019, membrii Consiliului pentru Prevenirea Torturii (în continuare CpPT sau Consiliul) au efectuat 14 vizite de monitorizare la sediile instanțelor de judecată.

Instituțiile vizitate: Judecătoria Ungheni, Judecătoria Căușeni, Judecătoria Orhei, Judecătoria Telenești, Judecătoria Edineț, Judecătoria Rîșcani, Judecătoria Bălți, Curtea de Apel Bălți, Judecătoria Chișinău sediul Central, Judecătoria Chișinău sectorul Botanica, Judecătoria Chișinău sectorul Centru, Judecătoria Chișinău Ciocana, Judecătoria Chișinău sectorul Buiucani, Curtea de Apel Chișinău (str. Teilor).

Scopul vizitei: Monitorizarea încăperilor de deținere din sediile instanțelor de judecată și a procesului de escortare/deținere, sub aspectul respectării drepturilor persoanelor deținute împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante.

2. Accesul CpPT în instituții.

Consiliul nu a întâlnit impedimente privind accesul în încăperile menționate, a avut posibilitatea să discute confidențial cu persoanele deținute/escortate și cu personalul instituțiilor/personalul de supraveghere.

Membrii Consiliului au discutat cu șefii instituțiilor, responsabilii de încăperile de detenție din cadrul instanțelor de judecată, reprezentanții instituțiilor de escortare, judecători, avocați. Discuțiile au fost axate pe scopul și obiectivele vizitei efectuate de către membrii CpPT, mandatul și atribuțiile Consiliului, problemele cu care se confruntă fiecare instituție, probleme de sistem.

³ Legea privind Avocatul Poporului (Legea nr. 52 din 03 aprilie 2014), <http://lex.justice.md/md/352794/>

⁴ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/OPCAT.aspx>

III. ANALIZA STRATEGICĂ PRIVIND LOCURILE DE DEȚINERE ÎN SEDIILE INSTANȚELOR DE JUDECATĂ

3. În Republica Moldova, la moment, activează 45 de sedii ale instanțelor judecătorești⁵. În 2019, peste 26.000 de persoane/escortări au avut loc la sediile instanțelor de judecată (judecătorii, curți de apel, Curtea Supremă de Justiție) din locurile privative de libertate. Majoritatea escortărilor sunt făcute de către Ministerul Afacerilor Interne (8500-9000) și Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) din subordinea Ministerului Justiției (în jur de 16500).

Custodia în încăperile din sediile instanțelor ar trebuie să fie mai puțin problematică, din motivul perioadelor relativ scurte de deținere în cadrul acestora. Cu toate acestea, CpPT a identificat *cazuri când persoanele au fost deținute și peste 7-8 ore în sediile instanțelor, inclusiv fără a avea acces la hrană și apă*. Această perioadă poate fi semnificativă pentru unii deținuți, în special atunci când izolarea este agravată de călătorii lungi spre și de la sediul instanței la instituțiile de detenție (inclusiv au fost identificate cazuri când au fost folosite mijloacele de transport neadaptate și/sau supraaglomerate).

4. Raționamentul vizitelor și riscul incidenței art.3 și art.6 CEDO

Fluxul mare de persoane escortate/transportate către sediile instanțelor de judecată, perioada îndelungată de deținere a persoanelor în aceste sedii, coroborate cu condițiile rele de detenție și lipsa personalului de supraveghere suficient pot condiționa violarea Articolul 3 CEDO, interzicerea torturii. În unele situații, detenția în instituțiile sediilor de judecată, poate atinge „nivelul minim de cruzime” și cădea sub incidența art. 3 (vezi cazul *Svinarenko și Slyadnev v. Rusia [GC], nr. 32541/08 și 43441/08*)⁶.

*În anumite condiții, poate fi viciat articolul 6 CEDO - dreptul la un proces echitabil, în situația în care împrejurările (de ex. persoana, care suferă de boli cardiovasculare, înainte de a începe procesul a fost deținută 4,5 ore neîntrerupt într-o celulă din sediul instanței neaerisită cu temperatură a aerului ridicată) au influențat mersul judecății (de ex. persoană a fost de acord automat cu învinuirile înainte sau nu a fost în stare să înțeleagă anumite procese, etc.)*⁷.

- **Raportul contribuie la prevenirea unor astfel de cazuri (incidența aplicării art. 3 și art. 6 CEDO) și oferă suport autorităților în vederea ajustării practicilor la standardele de detenție/custodie.**

Monitorizări similare sunt desfășurate și de Mecanismele Naționale pentru Prevenirea Torturii (NPM) din alte țări (Marea Britanie⁸, Portugalia, Noua Zelandă, etc). Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) în cadrul

⁵ 40 sedii ale judecătorilor, 4 curți de apel, Curtea Supremă de Justiție. <https://www.instante.justice.md/>

⁶ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-115176%22%5D%7D>

⁷ În 2017, în Marea Britanie o persoană deținută într-o celulă a unui sediu de judecată a fost găsită decedată, ca rezultat a unui atac de cord (supraîncălzire) provocat de supraîncălzirea celulei pe timp de vară. Vezi raportul unuia dintre Ombudsmani pe acest caz

<https://s3-eu-west-2.amazonaws.com/ppo-prod-storage-1g9rkhjhkgw/uploads/2019/07/F3196-17-Death-of-Mr-Rafal-Sochacki-WestminsterMagCourt-21-06-2017-NC-41-50-43.pdf>

⁸ În Marea Britanie există chiar și o unitate întreagă de așa numiți observatori care monitorizează bunăstarea și accesul la justiție al oamenilor, care sunt aduși în instanță și deținuți în custodia instanței. <https://lavobservers.org/>

unor vizite, la fel, monitorizează custodia persoanelor din cadrul instanțelor de judecată/oficii ale procuraturii (vezi rapoartele CPT privind vizitele desfășurate în Belgia 2009, 2013 și 2017, Italia 2016, Lichtenshtain 2016, Țările de Jos (Olanda) 2016, Bosnia și Herțegovina 2012 și 2015, Luxembourg 2015, Malta 2015, Marea Britanie 2014, Monaco 2012, Turcia 2012, Scoția 2012)⁹.

5. Pe parcursul desfășurării vizitelor, precum și urmare a discuțiilor cu conducerea / reprezentanții și/sau personalul instanțelor, Consiliu *nu a identificat vreun act/prevedere normativă ce ar reglementa funcționarea spațiilor/celulelor de detenție a persoanelor aflate în custodia instanțelor de judecată, în răstimpul de până și după ședinței de judecată*. Un astfel de regulament sau hotărâre de Guvern ce ar autoriza detenția în spațiile instanțelor nu există.

În acest sens, nu există standarde și acte regulatorii cu privire la:

- Criteriile de amenajare și funcționare a celulelor de detenție (întreg spectru de criterii de funcționare);
- Persoanele responsabile de celule/spațiilor și care sunt atribuțiile acestora;
- Delimitarea atribuțiilor și conlucrarea între diferite instituții responsabile de deținerea persoanelor în custodia instanțelor de judecată;
- Autoritatea ce răspunde de locurile de deținere din custodia instanțelor de judecată;
- Supravegherea video, confidențialitatea datelor înregistrare și accesul la înregistrări;
- Deținerea registrelor persoanelor aflate în custodie;
- Gestionarea riscurilor privind incidentele sau a situațiilor de tensiune;
- Asigurarea accesului la apă potabilă, alimentare și asistență medicală;
- Alte situații enunțate în prezentul raport, după cum urmează.

6. Supravegherea video.

Mai multe sedii ale instanțelor de judecată au amplasate camere de supraveghere video în holurile încăperilor de detenție. La modul practic, supraveghetorii nu au acces la înregistrări video și accesul îl au doar persoanele din aparatul administrativ al sediilor instanțelor de judecată. Consiliul nu a identificat o practică uniformizată și reglementată a procesului de supraveghere video în aceste încăperi (regulament de funcționare, garanții efective de asigurare a confidențialității datelor, stabilirea drepturilor și obligațiilor persoanelor responsabile, limitarea personalului cu acces la înregistrări, procedura de ridicare a copieii de pe înregistrările video, durata și modul de păstrare a materialului ingestat, acțiuni ce trebuie întreprinse dacă personalul de supraveghere video a identificat careva incidente, etc).

În acest sens, având în vedere riscurile de rele tratamente/incidente care pot apărea pe parcursul deținerii persoanelor în celulele sediilor instanțelor de judecată, Consiliul consideră extrem de necesar și important reglementarea și asigurarea corespunzătoare a procesului de supraveghere video în vederea prevenirii relelor tratamente/torturii. Proces ce trebuie detaliat și bine administrat, astfel în cât să asigure garanții suficiente împotriva relelor tratamente, precum și pentru asigurarea confidențialității datelor.

---

⁹ <https://www.coe.int/en/web/cpt/visits>

7. *Frecvent sunt cazuri când pe documentele emise de către instanțele de judecată nu este aplicată imediat ștampila instanței de judecată.* În acest context, escorta este nevoită să aștepte mai mult timp eliberarea sau transferarea persoanei către un loc de detenție. Prin urmare, ulterior și transferul persoanei, spre exemplu din cadrul Izolatorului Direcției de Poliție către Penitenciarul nr.13 Chișinău (din cadrul ANP) duce la nerespectarea deținerii maxime de 72 ore.

IV. RESPECTAREA DREPTURILE INDIVIDUALE ALE PERSOANELOR DEȚINUTE ÎN SEDIILE INSTANȚELOR DE JUDECATĂ

8. Existența unor drepturi și obligații clare și disponibile publicului este prima etapă care ar garanta aplicarea lor. *Atât timp, cât nu există un regulament (publicat) clar privind custodia în instanțe, unde ar fi indicate drepturile și obligațiile personalului, cât și a persoanelor deținute, acestea nu pot ști exact ce tipuri acțiuni/inacțiuni se așteaptă de la ei. Chiar mai mult, inexistența unor reguli clare/scrise poate duce și la abuzuri din partea personalului de supraveghere.*

În acest sens, instituțiile statului trebuie să înțeleagă că, pe durata transportării, deținerii, custodiei în instanțele de judecată, persoanele trebuie să se bucure și statul trebuie să asigure garanții identice altor locurile de detenție tipice (penitenciar, izolator de detenție provizorie) – în sens de acces la diferite facilități (ce rezultă din necesități minime) și drepturi (chiar și pentru o perioadă mai scurtă a timpului). Inclusiv, persoanele deținute trebuie să poată face legătura neîntârziată cu personalul de supraveghere.

9. În cadrul vizitelor Consiliul a constatat faptul că *în unele cazuri persoanele erau deținute nu doar în celulele special amenajate din instanțele de judecată, dar și în unitățile de transport cu care au fost escortați.* Persoanele aflându-se în unitatea de transport pe întreaga perioadă de până sau după ședința de judecată (uneori acest răstimp putea dura 4-6 ore cumulativ). Acest fapt are loc din diferite motive – *lipsa spațiilor suficiente de deținere în instanță, precum și în celulele de deținere temperatura aerului este mai ridicată comparativ cu temperatura din unitatea de transport/afară; în unele cazuri în baza detenția în transport fiind determinată de solicitarea persoanelor deținute* de a rămâne în unitatea de transport (spre ex. *pentru a putea fuma*). O altă problemă este lipsa de coordonare între escortele din/în CNA, IGP/MAI și ANP, fapt ce generează escortarea concomitentă a unui număr mult prea mare de persoane, în rezultat sunt suprasolicitate celulele menționate. În cadrul vizitelor Consiliul a identificat cazuri când persoanele erau deținute în unitățile de transport și în perioada caldă a anului (canicula de vară), în unități neadaptate acestor condiții meteo.

- *Consiliul condamnă astfel de acțiuni de deținere îndelungată în unitățile de transport și recomandă instituțiilor de a fi luate măsuri pentru a asigura dreptul persoanei deținute la condiții umane de detenție în spații special amenajate, iar unitățile de transport să fi utilizate doar pentru scopul acestora - transportarea persoanelor; nu și în calitate de spații de detenție.*

10. Consiliu a întâlnit cazuri când persoanele escortate erau deținute în coridoarele dintre celule, din motivul lipsei celulelor libere. *În astfel de cazuri persoanele erau imobilizate prin intermediul mijloacelor speciale (cătușe) care se aplicau de mâna deținutului și de un obiect fixat solid (scaun fixat sau gratii).* Chiar dacă, reprezentanții instituțiilor de detenție afirmă că în astfel de situații aplicarea cătușilor are loc doar în cazuri excepționale și doar pe o perioadă limitată (unii au afirmat că le aplica pe 2 ore, după care le scoate pe 10 minute, și după iarăși pe 2 ore le aplică). Acest fapt se întâmplă uneori și din motivul insuficienței personalului de supraveghere, coroborat cu probleme de siguranță și securitate. Consiliul constată lipsa înscrisurilor privind aplicarea forței fizice și a mijloacelor speciale - lipsește registrul obligatoriu pentru asemenea cazuri / în nici o instanță monitorizată nu a fost instituit un registru aplicat la cazurile menționate.

Consiliul, de asemenea, a constatat faptul că **majoritatea persoanelor implicate în supravegherea și escortarea persoanelor nu cunosc suficient prevederile Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin ordinul nr. 77 (PG) /408 (MAI)/ 572 (MJ) / etc. din 31.12.2013¹⁰.** În special, cum trebuie de documentat și raportat apariția unor incidente (care s-au soldat cu vătămări corporale pentru persoana deținută) pe parcursul deținerii în instituțiile de judecată sau pe perioada transportării/escortării a acestora.

- *Utilizarea cătușelor (în calitate de mijloc special) trebuie făcută expres conform instrucțiunilor definite și în limitele descrise în Ghidul privind intervenția profesională în exercițiul funcției¹¹, și doar în situațiile când o altă măsură mai puțin ofensivă nu e posibilă.*
- *Consiliul condamnă acțiunile personalului implicat în escortă privind aplicarea cătușelor de un punct fix sau o piesa de mobilier pe de o parte, și pe de altă parte de mâna persoanei deținute, în special pe durata deținerii acestora în sediile instanțelor. O astfel de acțiune a fost condamnată și de instituțiile internaționale¹².*

11. Accesul la avocat

Accesul la serviciile unui avocat trebuie să fie efectiv. În astfel de situații, persoanele deținute trebuie să poată oricând face legătura rapidă cu avocatul pe cazul ce-l vizează. Pe durata monitorizării, Consiliul a constatat faptul că accesul efectiv la un avocat a persoanelor deținute în instanța de judecată, este realizat cu întârziere. Acest fapt are loc din mai multe motive: lipsa procedurilor detaliate și clare privind accesul avocatului în încăperile de detenție (lipsa regulamentului de funcționare), lipsa spațiilor / spații insuficiente pentru a asigura discuții cu avocatul (inclusiv examinarea și pregătirea materialelor cauzei) în condiții de confidențialitate. Au fost identificate cazuri de limitare a accesului la avocat în condiții de confidențialitate din motive că numărul de supraveghetori este insuficient, iar încăperea destinată pentru întrevederi nu este dotată cu cameră de supraveghere video; în unele cazuri confidențialitatea întrevederilor este viciată întrucât ușa încăperii mereu este deschisă, iar supraveghetorul în nemijlocita apropiere. Există sedii unde avocatul doar din hol poate discuta sau acorda consultații clientului său printre gratiile celulei unde acesta se deține, excluzând categoric caracterul confidențial al consultațiilor oferite de avocat.

¹⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=353245>

¹¹ http://politia.md/sites/default/files/ghid_privind_interventia_profesionala_in_exercitiul_funcției.pdf

¹² CPT a criticat existența unor puncte fixe de care deținuții ar putea fi încătușiți. CPT/Inf (2011) 7, p. 14

V. CONDIȚIILE DE DETENȚIE

12. Aspecte generale

- Celulele de deținere în fiecare instituție sunt amplasate diferit, în dependență de infrastructura fiecărui sediu – la subsolul instanței, la nivelul 1, nivele superioare (chiar și nivelul 3), precum și în blocurile anexe ale instanțelor;
- Consiliul nu a identificat vre-o instrucțiune / mecanism clar de repartizare a persoanelor deținute pe celule de detenție în cadrul instanțelor (pe tip de dosar/statutul persoanelor, femei/bărbați, copii, persoane cu dizabilități);
- În majoritatea cazurilor intrările pentru escortă și persoanele deținute sunt diferite de intrarea centrală;
- Spațiile de detenție nu sunt suficiente. Au fost identificate cazuri când persoanele sunt deținute în unitatea de transport sau în holul încăperilor;
- Nu există o evidență clară a detenției și plasării persoanelor în celule. Nu a fost identificat vreun registru disponibil în acest sens, în care ar asigura transparența circulației deținuților și persoanele implicate în acest proces;
- În unele celule de detenție condițiile de custodie sunt atât de proaste, încât reprezintă o amenințare pentru sănătatea celor reținuți/deținuți - și chiar pentru personalul de supraveghere. Fapt ce confirmă riscul unor incidente grave în viitor;
- Sunt sedii unde nu este prevăzută o încăpere special amenajată pentru personalul de supraveghere/escortă. Ori, aceste spații sunt rău amenajate sau sunt insuficiente comparativ cu numărul persoanelor ce urmează a fi plasate, sau nu au mobilierul necesar;
- În unele cazuri, Consiliul nu a identificat planuri de evacuare în cazul incendiilor, precum nici instrumente de apărare împotriva incendiilor. Acest fapt este important din considerentul că o parte din persoane sunt izolate în celule sau pot fi mobilizate prin aplicarea cătușelor. Astfel ar fi necesar mai mult timp pentru evacuarea acestor persoane, care singure nu ar avea posibilitatea să se evacueze în cazul fortuit;
- Majoritatea sediilor vizitate nu au acces în celule sau sălile de judecată pentru persoanele cu dizabilități (în special locomotorii). De asemenea, nu sunt celule special amenajate pentru deținerea persoanelor cu dizabilități/necesități speciale;
- Nu există un program ocupațional (citit, radio, discuții cu rudele, etc.) pentru persoanele deținute în instituțiile de judecată. Datorită faptului că persoanele pot fi deținute și peste 6 ore în celulele de deținere din cadrul instanțelor, și a lipsei unui program ocupațional și a stresului pe care le au persoanele în faza de judecată, pot apărea tensiuni care ulterior se pot transforma în incidente pe perioada aflării în sediile instanțelor de judecată (comportament agresiv, tentative de sinucid, atac la persoană, etc);
- Un aspect important ține și de transportarea persoanelor. Deținuții aduși în fața unei instanțe în urma unei călătorii lungi ar trebui să fie expuși unor condiții care garantează respectul pentru demnitatea lor. În special, acestea ar trebui să fie oferite odihnă adecvată și posibilitatea de a-și spăla și schimba hainele¹³.

¹³ CPT Standards. Transport of detainees <https://rm.coe.int/16808b631d>

Cu toate acestea, din punct de vedere a condițiilor materiale de detenție, din toate instituțiile de judecată vizitate de către Consiliul, doar spațiile/celulele de deținere din cadrul sediilor Judecătorei Ungheni și Curții de Apel Bălți sunt mai aproape de standarde acceptabile de deținere, chiar și pentru 4-6 ore.

13. Condiții tehnico-materiale de deținere

- Dimensiunile celulelor sunt diferite, în dependență de instituție (cu o capacitate de la 1 la 6 persoane);
- Majoritatea celulelor nu au aerisire naturală sau artificială;
- Doar o mică parte din celulele instituțiilor vizitate au posibilitate de regulare a temperaturii aerului. Au fost identificate cazuri când, din motivul aerului supraîncălzit în celulele de detenție persoanele erau deținute în unitatea de transport;
- Doar o mică parte din celulele instituțiilor vizitate aveau acces la lumina naturală. Iar lumina artificială rar este de o calitate bună pentru citit;
- Nici un sediu al instanțelor judecătorești nu dispune de încăperi special amenajate pentru persoanele deținute care doresc să fumeze;
- Veceurile, în majoritatea cazurilor, sunt în afara celulelor de deținere.

14. Alimentarea persoanelor

- Persoanele deținute nu beneficiază de hrană pe durata aflării în sediul instanțelor, chiar dacă durata aflării poate depăși 6-8 ore. În special, acest fapt se referă la persoane escortate de la Izolatoarele de Detenție Preventivă la sediile instanțelor de judecată. Au fost identificate mai multe cazuri, când persoanele nu reușeau să servească nici micul dejun, din motivul transportării/escortării acestora la prima oră către sediile instanțelor. Problema alimentației este agravată, în special de faptul că, perioada de detenție în sediile instanțelor de judecată (la care mai adăugăm perioada de transportate) poate dura și până la 8 ore. În unele cazuri persoanele pot ajunge înapoi în locurile de detenție și după ora 18.00-19.00, astfel neavând posibilitatea de a servi nici cina. Această perioadă este semnificativă pentru deținuți/arestați, fapt ce poate avea efecte și asupra sănătății acestora (în special pentru persoanele care suferă de anumite boli cronice); Inexistența unei proceduri clar definite referitoare la alimentația deținuților pe perioada detenției în sediile Instanțelor de Judecată, dar și pe perioada escortării, reprezintă **o problemă foarte gravă de natură să caracterizeze tratamentul inuman și degradant** al deținuților. CpPT, în urma desfășurării mai multor vizite preventive în diferite instituții de detenție, a conchis asupra lipsei unei colaborări interinstituționale în vederea garantării deținuților unui standard minim de alimentație inclusiv pe perioada escortei dar și perioada detenției în sediile Instanțelor de Judecată. La instituirea unui mecanism de asigurare cu hrană, este necesar de a ține cont că mâncarea caldă nu poate fi păstrată mai mult de 4 ore.
- Persoanele deținute în sediile instanțelor de judecată nu au acces la apă potabilă, în majoritatea cazurilor. De asemenea, majoritatea instituțiile de detenție nu asigură persoanele escortate/transportate spre sediile instanțelor de judecată cu apă potabilă;
- Personalul de escortă/supraveghere, de asemenea, nu are acces la apă potabilă și nici alimentație. Lipsește oportunitatea de a lua o pauză (minim 30 de minute) în intervalul de 8 ore de muncă consecutivă, pentru a servi elementar un prânz.

15. Aspecte gender

Femeile deținute, inclusiv mamele cu copii, de obicei beneficiază de escortă specială. Totodată, în componența echipelor de escortă lipsesc femeile-supraveghetori (femeie inclusă are doar escorta Penitenciarului nr.13).

Amplasarea WC-urilor în afara celulei poate pune persoanele deținute, inclusiv femeile, într-o situație jenantă de solicitare a vizitării blocului sanitar. Produse igienice, inclusiv hârtie și săpun de maini nu sunt disponibile.

16. Asistența medicală

- Din spusele colaboratorilor, în caz de urgențe medicale se solicită serviciul 112. Consiliul nu a constatat nici un Registru de evidență a solicitărilor/incidentelor. Trusa de acordare a prim-ajutor nu este disponibilă nici într-un sediu;
- Proceduri scrise de asigurare a continuității tratamentului deținuților nu sunt disponibile, nu este clar dacă deținuții pot lua cu sine medicamente pentru tratamente cronice și autoadministrare (de exemplu pentru tensiune arterială sau diabet zaharat). Respectiv, Consiliul constată o probabilitate înaltă de întrerupere a tratamentului în caz de deținere mai mult de 4-6 ore în sediul instanței;
- Din cauza dezacordului cu decizia instanței de judecată, există cazuri de autoamutilare și tentative de suicid. Personalul de supraveghere nu cunoaște măsurile de intervenție sigură în aceste circumstanțe, interacțiunea cu persoanele cu probleme de sănătate mentală și acțiunile de protecție personală în caz de contact cu lichide biologice și risc de molipsire cu boli hemotransmisibile (HIV SIDA, hepatite virale). Personalul nu este asigurat cu dezinfectanți și echipament de protecție (mănuși, respiratoare);
- Lipsa sistemului de ventilare ori funcționarea lui neadecvată, deținerea într-un spațiu închis de lungă durată a persoanelor deținute și personalului de escortă, lipsa protecției respiratorii pentru personal și probabilitatea înaltă de contact cu bolnavi de tuberculoză se soldează cu îmbolnăviri de tuberculoză în rândul angajaților. La fel, transportul auto de escortare nu este asigurat cu sistem de ventilare. Din discuții cu personalul au fost menționate cel puțin 5 cazuri de îmbolnăvire cu tuberculoză la personalul de escortă în ultimii ani;
- Din discuții cu judecătorii la fel s-au constatat lacune în cunoașterea aspectelor legate de transmiterea tuberculozei, infecției HIV și riscurile de îmbolnăvire personale și a persoanele prezente în sala de judecată.

VI. CONSTATĂRI

- 1) Activitatea și mandatul Consiliului pentru Prevenirea Torturii (CpPT) în calitate de Mecanism Național pentru Prevenirea Torturii, nu este cunoscut de către o parte din sistemul judecătoresc și personalul instituțiilor implicate în escortare;
- 2) CpPT a avut acces la toate încăperile solicitate și a avut posibilitatea să discute confidențial cu persoanele deținute/escortate și cu personalul instituțiilor/personalul de supraveghere;
- 3) În 2019, peste 26.000 de persoane/escortări au avut loc la sediile instanțelor de judecată (judecătoria, curți de apel, Curtea Supremă de Justiție) din locurile privative de libertate;
- 4) Sunt multe cazuri când persoanele au fost deținute și peste 7-8 ore în sediile instanțelor;
- 5) Sunt întâlnite cazuri când pe înscrisurile de către instanțele de judecată nu imediat se aplică stampila instanței de judecată, escorta urmând să aștepte mai mult timp pentru a elibera sau transfera persoana către un loc de detenție;
- 6) Nu există un act/regulament de funcționare și reglementare a spațiilor/celulelor de deținere a persoanelor în custodia instanțelor de judecată, în perioada de până și după ședința de judecată;
- 7) Lipsește un mecanism uniformizat de autorizare a unui spațiu ca fiind loc legal de privare de libertate;
- 8) Persoanele deținute nu știu exact ce tipuri de acțiuni/inacțiuni se așteaptă de la ei. Drepturile și obligațiile acestora nu sunt disponibile și lipsește un mecanism de familiarizare cu acestea;
- 9) Mai multe sedii ale instanțelor de judecată au amplasate camere de supraveghere video pe holurile încăperilor de deținere. Totodată, lipsește o soluție uniformizată și reglementată a supravegherii video în aceste încăperi speciale;
- 10) Persoanele sunt deținute nu doar în celulele special amenajate din instanțele de judecată, dar și în unitățile de transport cu care au fost escortați, sau holurile încăperilor de deținere din cadrul instanțelor de judecată;
- 11) Sunt frecvente cazurile când persoanele sunt imobilizate prin intermediul mijloacelor speciale (catusă) care se aplică pe mâna deținutului și de un obiect fixat solid (scaun fixat sau gratii);
- 12) Majoritatea persoanelor implicate în supravegherea și escortarea persoanelor nu cunosc despre Regulamentul cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin ordinul nr. 77/408/572/etc. din 31.12.2013 (Ordinul comun);
- 13) Accesul efectiv la un avocat a persoanelor deținute în instanța de judecată este uneori îngreunat;
- 14) Celulele de deținere în fiecare instituție sunt amplasate diferit, în dependența de infrastructura fiecărui sediu – la subsolul instanței, la nivelul 1, nivele superioare (chiar și nivelul 3), ori în blocurile anexe ale instanțelor;
- 15) Nu există un mecanism clar de repartizare a persoanelor deținute pe celule de detenție în cadrul instanțelor (pe tip de dosar/statutul persoanelor, femei/bărbați, copii, persoane cu dizabilități);
- 16) Spațiile de detenție nu sunt suficiente. Au fost identificate cazuri când persoanele sunt deținute în unitatea de transport sau pe holul încăperilor;
- 17) Nu există evidență a detenției și plasării persoanelor în celule. Nu a fost identificat vreun registru disponibil în acest sens;
- 18) În unele celule de detenție condițiile de custodie sunt atât de proaste, încât reprezintă o amenințare pentru sănătatea celor reținuți/deținuți - și chiar pentru personalul de supraveghere. Fapt ce confirmă riscul unor incidente grave în viitor;
- 19) Sunt sedii unde nu este prevăzut o încăpere special amenajată pentru personalul de supraveghere/escortă. Ori, aceste spații sunt rău amenajate sau sunt insuficiente, sau nu au mobilierul necesar;

- 20) Majoritatea sediilor vizitate nu au acces în celule sau sălile de judecată pentru persoanele cu dizabilități (în special locomotorii). De asemenea, nu sunt celule special amenajate pentru deținerea persoanelor cu dizabilități/necesități speciale;
- 21) Condițiile materiale de detenție în celulele din cadrul instanțelor de judecată, în mare parte nu sunt satisfăcătoare;
- 22) Accesul la alimentație și la apa potabilă, în mare parte, nu este asigurat pe parcursul deținerii persoanelor în celulele instanțelor de judecată;
- 23) Săli special amenajate pentru a asigura confidențialitatea cu avocatul, nu sunt disponibile;
- 24) Nu există proceduri de asigurare a accesului deținuților la asistență medicală, inclusiv în caz de automutilare, tentative de suicid sau altă problemă de sănătate; continuitatea tratamentelor de durată nu este asigurată;
- 25) Condițiile precare din sediile de detenție, lipsa ventilației, lipsa dezinfectanților și echipamentului de protecție pentru personal, contactul cu deținuți cu semne sugestive de tuberculoză și nerespectarea orarului de alimentare și de lucru a personalului – crează un mediu nefavorabil și contribuie la îmbolnăvirea cu tuberculoză,
- 26) Registre de documentare a incidentelor și de aplicare a mijloacelor speciale nu sunt disponibile.

VII. RECOMANDĂRI

A) Consiliului Superior al Magistraturii, Ministerului Justiției

- 1) Elaborarea unui plan de implementare a recomandărilor Consiliului pentru Prevenirea Torturii și implementarea acestuia;
- 2) Reglementarea juridică (Regulament de activitate/gestionare) și aplicarea în practică a acestor prevederi privind încăperile/celulele de deținere temporară din sediile instanțelor de judecată. Regulament ce ar cuprinde și cerințe minime de activitate a spațiilor/celulelor de deținere din cadrul instanțelor, inclusiv accesul la asistență medicală;
- 3) Elaborarea unui regulament comun de activitate, între CSM/MJ/ANP/MAI/CNA, și alte instituții de detenție, privind interacțiunea acestor instituții la etapa transportării și deținerii persoanelor în sediile instanțelor de judecată (divizarea responsabilităților, etc.);
- 4) Identificarea mecanismelor prin care aplicarea ștampilei instituției pe actele de însoțire și transferare de la izolator la penitenciar să fie imediată sau în cel mai scurt timp pentru a elimina deficiențele de transferare a persoanei arestate din custodia instanței;
- 5) Elaborarea un program complex de remediere în câteva etape, și conformarea acestora la standardele internaționale / naționale, a condițiilor de detenție în toate sediile instanțelor judecătorești care potențial implică participarea persoanelor deținute;
- 6) Adaptarea rezonabilă a spațiilor/celulelor de deținere din cadrul instanțelor de judecată pentru deținerea persoanelor cu dizabilități/necesități speciale (în special locomotorii);
- 7) Asigurarea mecanismelor ca persoanele deținute să poată neîmpiedicat să își consulte dosarul și să poată interacționa fără bariere și confidențial cu avocatul său;
- 8) Elaborarea și punerea în practică a unor reglementări comune tuturor instanțelor privind supravegherea video în spațiile de deținere a persoanelor.
- 9) Instruirea judecătorilor și avocaților privind tuberculoza, infecția HIV SIDA și măsurile de prevenire a îmbolnăvirii la locul de muncă.

B) Administrației Naționale a Penitenciarelor (ANP), Inspectoratului General al Poliției (IGP), Centrului Național Anticorupție (CNA), Biroului Migrației și Azil (BMA):

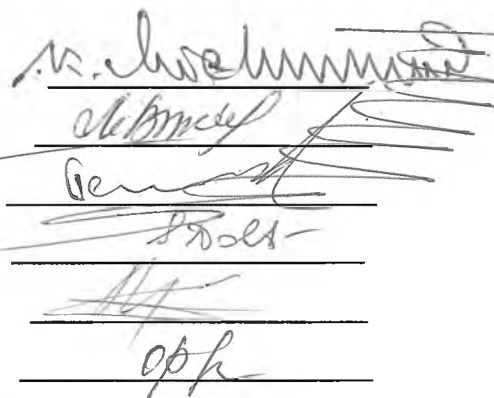
- 1) Informarea tuturor angajaților instituțiilor privind atribuțiile și mandatul Consiliului (CpPT);
- 2) Elaborarea unui plan de implementare a recomandărilor Consiliului pentru Prevenirea Torturii și implementarea acestuia;
- 3) Elaborarea unui regulament comun de activitate, între CSM/MJ/ANP/MAI/CNA, și alte instituții de detenție, privind interacțiunea acestor instituții la etapa transportării și deținerii persoanelor în sediile instanțelor de judecată (divizarea responsabilităților, etc.);
- 4) Instruirea întregului personal implicat în escortare/transportarea persoanelor la judecată privind asigurarea aplicării: Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant, aprobat prin ordinul nr. 572/77 din 31.12.2013; Ghidului privind intervenția profesională în exercitiul funcției; Protocolului de la Istanbul;
- 5) Asigurarea persoanelor deținute în celulele de deținere ale instanțelor cu hrană (și apă) de calitate cu respectarea condițiilor sanitare și în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 609 din 29.05.2006 privind normele minime de alimentare zilnică și obiectele de toaletă și menaj ale deținuților;
- 6) Asigurarea ca registrele de evidență să fie în corespundere cu cerințele procedurale și să fie gestionate cu acuratețe toate înscrierile;
- 7) Asigurarea și explicarea persoanelor reținute/deținute privind drepturile și obligațiile acestora în cadrul deținerii persoanelor în celulele de deținere a instanțelor de judecată.
- 8) Asigurarea personalului de escortă cu dezinfectante și echipament de protecție individual și măsurile necesare pentru prevenire imbolnăvirii cu Tuberculoză, HIV SIDA și hepatite virale.
- 9) Instruirea personalului de escortă privind interacțiunea cu persoanele cu probleme de sănătate mentală, inclusiv autoagresiuni și tentative de suicid.

Data aprobării

27 februarie 2020

Prin prezenta semnătură, confirmăm că acest raport a fost aprobat prin consens de către toți membrii Consiliului pentru Prevenire a Torturii

- **Mihail COTOROBAI, președintele Consiliului**
- **Maia BĂNĂRESCU, membră Consiliului**
- **Ceslav PANICO, membru Consiliului**
- **Svetlana DOLTU, membră Consiliului**
- **Mihail GORINCIOI, membru Consiliului**
- **Oxana GUMENNAIA, membră Consiliului**

Handwritten signatures of the council members, each on a horizontal line. The signatures are: Mihail Cotorobai, Maia Bănărescu, Ceslav Panico, Svetlana Doltu, Mihail Gorincioi, and Oxana Gumennaia.